

Memorie van Antwoord 21/16 D

Voorgestelde behandeling

PS-vergadering : 24 juni 2015

Op 13 mei 2016 sprak u in de themabijeenkomst over initiatiefvoorstel inzake een diervriendelijke aanpak voor het tegengaan of voorkomen van overlast door ganzen in Noord-Brabant. U hebt toen vragen gesteld. In deze Memorie van Antwoord beantwoorden wij uw vragen.

Algemene vragen over het Statenvoorstel

➤ **De onderbouwing van de gepresenteerde gegevens**

De kwantitatieve gegevens over aantallen ganzen (zomer- en winterstanden) over de jaren heen, afschotcijfers en uitkeringen uit het Faunafonds voor door ganzen aangerichte schade, zijn samengevat in tabellen en grafieken in bijlage 5 van het initiatiefvoorstel.

Datum
31 mei 2016
Documentnummer
PS: 4003333

De zomer- en winterstanden en de afschotcijfers zijn via de ambtelijke dienst van de provincie bij de FBE opgevraagd. De Faunafondsuitkeringen zijn ook via de ambtelijke dienst van de provincie verkregen, maar zijn ook in te zien op de website van het Faunafonds.¹

De kwalitatieve stellingen zijn deels onderbouwd met wetenschappelijke onderzoeken. Ook is er veel kwalitatieve informatie verkregen uit de beantwoording van technische vragen. Deze zijn in bijlage 6 van het initiatiefvoorstel opgenomen, waaraan in de betreffende gevallen ook is gerefereerd. Op basis van de beschikbare informatie zijn deelconclusies getrokken uit de onderbouwde gegevens waaraan eerder is gerefereerd.

In bijlage 1 is een uitgebreide toelichting op de referenties in het initiatiefvoorstel en de bijlagen van het initiatiefvoorstel opgenomen.

➤ **Informatie over de werking van de taskforce in Flevoland**

In het initiatiefvoorstel is gerefereerd aan de visie van de Dierenbescherming op het provinciaal ganzenbeleid: 'Ganzen: Structurele, diervriendelijke oplossingen om overlast te verminderen'. Deze visie is meegestuurd met de reactie op het Advies Brabant ganzenbeleid van de FBE. De reactie en de visie staan als behandelstukken op de agenda van de themabijeenkomst op 19 februari 2016.

¹ www.bij12.nl/bij12units/faunafonds/schadecijfers

Paragraaf 3.1 gaat over het 'Flevolandse voorbeeld':

"In alle provincies met uitzondering van Flevoland, is de provincie en dus ook de agrariër, als deze zelf niet jaagt, afhankelijk van de inzetbaarheid van vrijwillige jagers. Dat is niet voldoende om schadebestrijding effectief te laten verlopen in provincies waar veel ganzen zitten. Het gevolg: heel veel schade, die de provincies moeten vergoeden, en ook nog eens heel veel dode dieren omdat er voor de dieren geen duidelijk signaal afgegeven wordt (zie figuur 2 en 3 - voor een vergelijking tussen provincies in aantallen, afschot en schade in de zomer)."

De FBE in Flevoland verpacht alle gronden en heeft daar ook de inkomsten van ter besteding. Uit navraag bij de ambtelijke dienst van de provincie blijkt dit voor Brabant technisch niet mogelijk te zijn, onder andere omdat hier meerdere FBE's actief zijn.

Visie voor de werking van een taskforce in Noord-Brabant

Het verschil in succes van het verjagen van ganzen tussen de provincie Flevoland en Noord-Brabant, is het feit dat Flevoland beschikt over voldoende rustgebieden waar de ganzen effectief naar toe kunnen worden verjaagd. De beoogde rustgebieden in Brabant voldoen momenteel niet aan de verwachting door het ontbreken van échte rust: er wordt gejaagd en er is teveel recreatie.

Uit de 'QuickScan effectiviteit van het weren en verjagen van ganzen' blijkt dat na verjaging, ganzen net zolang doorvliegen tot ze voldoende aantrekkelijke gebieden vinden waar ze kennelijk niet verstoord worden.² Als deze gebieden ontbreken, ontstaat er een kat-en-muis-spel waarin de gans binnen korte tijd weer terugkeert naar het betreffende perceel. Tijdens en na een verjagingsactie verbruikt de gans meer energie; per saldo hebben ganzen door de verjagingsacties meer voedsel nodig. Bij terugkomst op een perceel of aankomst op een nieuw perceel zullen ganzen daarom juist meer gaan eten.

Het is essentieel voor het succes van de maatregelen dat er voldoende échte rustgebieden worden aangeboden. Daarom is het nodig dat er een zonering komt binnen de rustgebieden in Brabant met onderscheid tussen rustgebied en recreatie en dat er niet meer wordt gejaagd.³

Wanneer er een schademelding binnen komt en de verwachting is dat de schade groot is (afhankelijk van het soort gewas en de soort ganzen) dan komt de taskforce in actie, die geacht wordt om op korte termijn te reageren en in te zetten op het verjagen van de ganzen. Het is noodzakelijk dat snel wordt opgetreden zodat ganzen direct verjaagd kunnen worden. Ganzen hebben

² edepot.wur.nl/189375

³ Zie hiervoor Sovon-onderzoeksrapport 'Monitoring van het gebruik van ganzenfoerageergebieden in Nederland in 2012/13': www.sovon.nl/sites/default/files/doc/Rap_2014-28_Ganzenfoerageergebieden.pdf

een lerend vermogen en kunnen leren waar ze welkom zijn en waar niet. Het intensief en daarmee effectief verjagen heeft alleen maar perspectief als dit planmatig, frequent en consequent gebeurt.

De frequentie van deze grote schadegevallen is te overzien. Gemiddeld zijn er iets meer dan 20 gevallen per jaar waarin aanzienlijke schade optreedt. In de periode 2011-2015 waren er 116 gevallen van schade tussen de 1.000 en 15.000 euro ten opzichte van 325 gevallen met schade tussen 0 en 1.000 euro.⁴ Alleen voor kostbare, op beperkt areaal geteelde gewassen is het kosteneffectief om planmatig te verjagen. De taskforce zal dus geen dagtaak hebben aan het bezoeken van agrariërs die schade ondervinden.

De agrariër wordt tijdens het bezoek geadviseerd over alternatieven ter voorkoming van schade. Aangezien duidelijk is welke gewassen hiervoor in aanmerking komen, kan de agrariër die deze gewassen wil verbouwen in ganzenrisicogebieden, al op voorhand de juiste informatie krijgen. De kosten voor deze alternatieven worden gedeeltelijk door de provincie vergoed op basis van cofinanciering met de eigenaar van de grond. Agrariërs die ondanks genomen maatregelen aantoonbaar schade lijden, komen nog steeds in aanmerking voor een redelijke schadevergoeding.

Wanneer er een schademelding binnen komt bij het Faunafonds dan wordt de grondeigenaar gewezen op de regeling voor de inzet van diervriendelijke preventieve inrichtingsmaatregelen. Wanneer er een ontheffingsaanvraag binnen komt bij de FBE dan wordt eveneens gewezen op de regeling. Meldingen van aanzienlijke schadebedragen (berekend boven 1000 euro) worden direct opgepakt en de taskforce brengt daarop een bezoek aan het betreffende perceel van de agrariër.

De aanvrager van schadevergoeding betaalt een behandelbedrag van 300 euro per aanvraag aan het Faunafonds voordat de aanvraag in behandeling wordt genomen. Het behandelbedrag wordt niet verrekend met een te verlenen tegemoetkoming. Evenmin vindt restitutie plaats als het verzoek wordt afgewezen. Voor geleden schade in ganzenfoeragegebieden of -rustgebieden geldt tegenwoordig vanuit het Faunafonds een uitzondering en krijgt de aanvrager het behandelbedrag wel terug.⁵ In een uitgewerkt voorstel kunnen agrariërs die meewerken aan de schadepreventieregeling het behandelbedrag wel terugkrijgen.

- **U noemt in uw initiatiefvoorstel artikel 65 van de Flora- en faunawet, hoe komt u erbij dat tijdens schadebestrijding gebruik moet worden gemaakt van diervriendelijke maatregelen?**

⁴ Zie hiervoor herziene bijlage 5 van het initiatiefvoorstel: Tabellen en grafieken

⁵ www.bij12.nl/bij12units/faunafonds/nieuws/invoering-behandelbedrag-faunafonds-2

In het initiatiefvoorstel noemen wij het gebruik van diervriendelijke maatregelen niet in het licht van artikel 65 van de Flora- en faunawet, dat een Ministeriële bevoegdheid betreft en overigens ook niet in het licht van artikel 67 en 68 aangaande een provinciale bevoegdheid voor het doen van een aanwijzing dan wel het verlenen van een ontheffing voor het doden van dieren. In deze kaders kan er worden overgegaan tot het doden van ganzen slechts dan wanneer er volgens de wet geen andere bevredigende oplossing bestaat. Het initiatiefvoorstel beoogt om over te gaan op diervriendelijke maatregelen om schade door ganzen tegen te gaan dan wel te voorkomen zodat er wél een bevredigende oplossing wordt geboden. Als de Flora- en faunawet het gebruik van diervriendelijke maatregelen voldoende zou borgen, zouden wij niet over zijn gegaan tot het schrijven van dit initiatiefvoorstel.

➤ **Waarom wilt u dat alleen Sovon gaat tellen? Is er geen vertrouwen in FBE?**

Alterra heeft de telmethoden van de FBE's en Sovon vergeleken op nauwkeurigheid van aantalsschattingen.⁶ Daarbij komen de tellingen van Sovon beter uit de bus. De belangrijkste pluspunten van de Sovon-telling ten opzichte van de FBE-tellingen zijn o.a.:

- Het telprotocol is uitgebreider.
- De validatie van de Sovon-gegevens is uitgebreider (bevat ook de vraag aan de tellers om onwaarschijnlijke gegevens te controleren).
- Gepresenteerde aantalsontwikkelingen worden gebaseerd op een trendanalyse die rekening houdt met waar wel en niet geteld is (tegen een optelling van de getelde aantallen door de FBE).
- Er wordt gewerkt met een in de loop der jaren constante indeling en begrenzing van relatief kleine telgebieden (tegen aan veranderingen onderhevige begrenzingen door de FBE).
- Trends zijn gebaseerd op minimaal zes maandelijks tellingen per jaar (tegen één telling per jaar door de FBE).

Sovon publiceert jaarlijks globale tellingen van ganzen in Brabant. De gedetailleerde telgegevens kunnen tegen betaling door de provincie verkregen worden. De provincie Brabant koopt deze tellingen nu niet in, in tegenstelling tot de provincies Friesland, Groningen, Drenthe en Zeeland.

Uit de beantwoording van technische vragen (vraag 1) van onze fractie van 4 maart 2016, blijkt dat het tellen door de FBE de provincie jaarlijks een kleine 5.000 euro kost. Uit navraag blijkt een gedetailleerde telling door Sovon van ganzen in Brabant bij benadering tussen de 10.000 en 13.000 euro te kosten. Voor dat bedrag krijgt de provincie de beschikking over meer betrouwbare getallen en informatie over ganzen waarop een beter beleid is te voeren.

⁶ 'Betrouwbaarheid van aantalsschattingen van schadeveroorzakende watervogelsoorten. Deel 2 Watervogels': edepot.wur.nl/318919

➤ **Verjaagt de Agrilaser niet alle dieren en vormt het geen gevaar voor de verkeersveiligheid?**

Uit correspondentie met de fabrikant van de Agrilaser, blijkt dat het gaat om een laserklasse 2M-laser, die niet schadelijk is voor mens en dier. Doordat de laser op een verhoging is geplaatst en schuin omlaag schijnt, wordt alleen het perceel beschenen en niet bijvoorbeeld aangrenzende wegen.

De Agrilaser Autonomic heeft tijdsloten waardoor de laser alleen schijnt op de tijden dat de vogels overlast veroorzaken. Dit is meestal bij zonsopgang en zonsondergang, waardoor de laser 's nachts niet schijnt.

De laser heeft geen effect op andere dieren dan vogels, ook niet op vleermuizen. Dit in tegenstelling tot andere verjaagtechnieken, bijvoorbeeld die met afschot, honden of knallen, waarbij naast ganzen ook andere dieren worden verontrust.

➤ **Hoe kan worden gestuurd op de resultaten die het initiatiefvoorstel beschrijft?**

Actief reageren op meldingen werkt dus daar moet de focus liggen. Schadegevallen met aanzienlijke schade worden opgepakt. Hierbij kan worden gedacht aan schadebedragen boven de 1000 euro. Gemiddeld treedt er zo'n 20 maal per jaar aanzienlijke schade op. Een dergelijke taak zou kunnen worden uitgevoerd door de FBE of anders de omgevingsdienst. De FBE heeft dan met name een rol als natuurbeschermer en werkt samen met natuurorganisaties en dierenwelzijnsorganisaties, volgens de nieuwe Wet natuur op basis van een gelijke inbreng in het vormen van beleid en gelijke inbreng in uitvoeren van beleid. Zo ontstaat er een samenwerkingsverband tussen de FBE en experts op het gebied van preventieve maatregelen. Als de FBE hier niet toe in staat blijkt, dan kan deze taak worden overgedragen aan de Omgevingsdiensten. Het budget van 200.000 euro dat de FBE ontvangt voor haar werkzaamheden, kan dan (gedeeltelijk) worden overgeheveld naar de betreffende Omgevingsdienst. Desgewenst kunnen de resultaten van de maatregelen worden gemeten en kunnen er tellingen worden uitgevoerd door bijvoorbeeld Sovon.

Wanneer de maatregelen effect sorteren zal automatisch het aantal schademeldingen en het uitgekeerde schadebedrag dalen en dat kan dus een graadmeter zijn. Hoe vervolgens desgewenst wordt gestuurd op de maatregelen, is afhankelijk van de betreffende maatregel. Zo kunnen bijvoorbeeld overeenkomsten worden gesloten met terreineigenaren voor het minder aantrekkelijk maken van landschap, en kunnen experts op het gebied van diervriendelijke schadebestrijding actief worden aangetrokken om de FBE te ondersteunen bij uitwerking van het ganzenbeleid.

➤ **Wanneer zijn de resultaten, in uw beleving, behaald?**

De resultaten zijn behaald wanneer er sprake is van een diervriendelijk ganzenbeleid. Dat wil zeggen dat er in principe geen ganzen worden gedood of dat het aantal bij hoge uitzondering gedode ganzen tot een minimum beperkt blijft terwijl de landbouwschade beheersbaar is en de verkeersveiligheid is gewaarborgd.

➤ **Waarom kiest u er niet voor om grenzen en beperkingen aan (aantallen) ganzen te stellen die hier niet thuis horen?**

Preventieve maatregelen discrimineren niet. Preventieve maatregelen werken ook voor de exoten. De aanpak zoals beschreven in initiatiefvoorstel heeft grenzen aan de aantallen ganzen in Nederland tot gevolg. Bij bestrijding van exoten is er een kans dat ook andere (beschermde) soorten ganzen worden geraakt. Exoten zijn overigens niet beschermd door Nederlandse wetgeving, zo staat de Canadese gans bijvoorbeeld op de landelijke vrijstellingslijst. Een nieuw beleid van de provincie Noord-Brabant kan daar niet aan afdoen. Het is een recht om exoten te doden, maar zeker geen plicht. Belangrijk is de vraag: is er sprake van schade? We respecteren de regels voor introductie van nieuwe dieren, maar als er ecologisch geen probleem is, gaan we geen diersoorten uitroeien.

Canadese ganzen en Nijl ganzen zitten soms in kleine aantallen tussen de Grauwe Ganzen. Dan geldt dat algemene maatregelen ook de schade door Canadese Ganzen en Nijl ganzen beperkt. Soms zitten Canadese Ganzen en Nijl ganzen in kleine groepjes apart, bv in de bebouwde kom. Dan kan met nestbeheer (oliën van eieren) reductie worden bewerkstelligd.

In het algemeen geldt dat de nadelen die vaak worden genoemd bij exoten, zoals verdringing van de originele populatie, exotische ziektes etc. niet opgaan: De concurrentiekracht van Canadese Gans en Nijlgans kan niet op tegen de Grauwe Gans, dus van wegconcurreren is geen sprake. Beide soorten zitten al lang in hetzelfde gebied als de inlandse ganzen en er is dus ook geen sprake van import van nieuwe ziektes. Het bestrijden van deze soorten berust voornamelijk op de wens van biologen/ecologen om de natuurdoeltypen na te streven.

➤ **Waar zullen de ganzen naar toe gaan als de maatregelen uit het initiatiefvoorstel worden uitgevoerd? Krijgt bijvoorbeeld de provincie Limburg dan niet veel overlast (waterbedeffect)?**

Voordat de ganzen van een perceel worden verjaagd, moet er worden gezorgd voor adequate rust- en foerageergebieden. In deze foerageergebieden mogen ganzen niet verstoord worden. Oftewel, als provincie stemmen we niet in met het bejagen van ganzen in natuur- en foerageergebieden. Buiten de natuur- en foerageergebieden worden de ganzen verjaagd zodat ze leren om direct naar foerageergebieden te gaan. Op deze manier wordt het waterbedeffect in ons voordeel (en dat van de ganzen) gebruikt. Voor jagen geldt dit waterbed-effect overigens ook. De ganzen die niet worden geraakt maar verjaagd, zoeken ook hun toevlucht

naar andere gebieden. Deze gebieden liggen op bijvoorbeeld 500 m tot meestal maximaal 5-10 km afstand. Ganzen gaan dan weer op zoek naar een plaats waar voldoende rust, voedsel en overzicht op het landschap is.⁷

➤ **Hoe wordt de betrokkenheid van experts (natuurorganisaties) ingekleed?**

Wanneer expertise op het gebied van diervriendelijke maatregelen en aanpassingen van het landschap nodig is, dan raden we aan om deze kennis in te kopen. Kennis over de inzet van diervriendelijke maatregelen is volop aanwezig, dit blijkt onder andere uit de 'QuickScan effectiviteit van het weren en verjagen van ganzen'. Gedacht kan worden aan Alterra, en uiteraard heeft de provincie zelf ook de nodige kennis in huis. De begrotingspost Kennis en Onderzoek kan hier de nodige kosten dekken. De inzet van diervriendelijke maatregelen geschiedt altijd in overleg met landeigenaren.

➤ **Het initiatiefvoorstel heeft geen deugdelijke financiële onderbouwing**

Er wordt ingezet op gebiedsbeleid, niet op aantalsreductie. Per gebied moet worden gekeken naar de meest effectieve en efficiënte manieren voor schade preventie. Belangrijk is bijvoorbeeld het aanbieden van goede foerageer- en rustgebieden en geen gebruik te maken van jacht of koppelreductie.

Daarna kan er een afscheiding komen tussen de rust/broedgebieden en de agrarische percelen. Daarbij kan worden gedacht aan braam- of meidoornheggen, welke ook grote waarde hebben voor de biodiversiteit. Deze kunnen wellicht uit andere middelen worden betaald, zodat het mes snijdt aan twee kanten. Resultaat is dat de dieren met hun jongen niet lopend van de voortplantings- naar de agrarische percelen kunnen, dat daardoor de voortplanting wordt beperkt tot de verblijfsgebieden en dat het broedsucces op natuurlijke wijze wordt beperkt. Verder moet er worden gekeken naar een betere structuur van de verjagingsacties.

Al met al is het moeilijk om nu al een schatting te maken van de totale kosten, omdat dat afhankelijk is van de uitwerking van gebiedsgerichte aanpak. Tegelijkertijd is het ook niet duidelijk wat het pakket aan maatregelen van aantalsreductie zal gaan kosten, omdat noch de aantallen te doden ganzen noch de kosten per gans op termijn ingeschat kunnen worden. We kennen alleen de bedragen die op dit moment worden gerekend.

Naar verwachting zal een belangrijk deel van de voorgestelde maatregelen uit landschapsinrichtingen bestaan, waardoor het voor de hand ligt de financiering hiervan in de programma's Ruimte en Natuur, water en milieu te zoeken. Ter indicatie staan hieronder een aantal van de begrotingsposten waar specifiek

⁷ Zie hiervoor Sovon-onderzoeksrapport 'Monitoring van het gebruik van ganzenfoerageergebieden in Nederland in 2012/13': www.sovon.nl/sites/default/files/doc/Rap_2014-28_Ganzenfoerageergebieden.pdf

aan gedacht kan worden voor financiering van het initiatiefvoorstel. In 2015 was op posten een onderbesteding, wat aangeeft dat er in principe middelen beschikbaar zijn.

- Een onderbesteding van schade-uitkeringen Faunafonds van 360.000 euro (waar 800.000 euro was begroot).⁸
- Voor het product Kleine landschapselementen was een onderbesteding van 137.000 euro.⁹
- Op het Werkbudget uitvoering nota "uitnodigend groen" was een onderbesteding van 273.000 euro.¹⁰
- Voor PAS en Natura 2000 projecten, waar binnen rekening gehouden kan worden met het weren of uitnodigen van ganzen, was een onderbesteding van bijna 900.000 euro.¹¹

Bij de begrotingswijzigingen in het kader van de Burap 2016 zou dekking voor dit initiatiefvoorstel gevonden kunnen worden binnen deze en/of andere aangewezen begrotingsposten.

Het uitgangspunt is echter om zo veel mogelijk kostenneutraal te werken. Als er een onderbesteding is in het Faunafonds, kan er op de storting in het Faunafonds gekort worden. De doelstelling van dit initiatiefvoorstel is tenslotte ook dat er minder landbouwschade wordt geleden en er dus minder uit het Faunafonds uitgekeerd hoeft te worden. Een voorschot van 70.000 euro per jaar zou kunnen worden opgenomen en worden gestort in een fonds waaruit de voorgestelde maatregelen worden betaald. Dat zal tot het einde van de huidige bestuursperiode komen op een totaal van 210.000 euro uit het Faunafonds. Een korting op het Faunafonds kan de dekking vormen voor de voorgestelde maatregelen uit het initiatiefvoorstel. Zo zijn er nog andere begrotingsposten waar in 2015 een onderbesteding heeft plaatsgevonden. Dit heeft tot gevolg gehad dat in het programma Ruimte bijna 2 miljoen euro onderschrijding¹² was en in het programma Natuur, water en milieu een onderschrijding van 23 miljoen euro¹³.

Tenslotte is het belangrijk te beseffen dat landschapsinrichtingen van duurzame aard zijn. Het vergt een relatief hoge maar eenmalige investering die op de lange termijn vergeleken zou moeten worden met de jaarlijkse kosten van bijvoorbeeld afschot en hoge schadefonds uitkeringen.

➤ **Hoe wordt de tegemoetkomingsregeling voor de inzet van diervriendelijke preventieve maatregelen ingekleed?**

⁸ Jaarstukken 2015, bijlage 6, p. 14

⁹ Jaarstukken 2015, bijlage 6, p. 15

¹⁰ Jaarstukken 2015, bijlage 6, p. 15

¹¹ Jaarstukken 2015, bijlage 6, p. 15

¹² Jaarstukken 2015, bijlage 1, p. 28

¹³ Jaarstukken 2015, bijlage 1, p. 48

Wij zijn voornemens een voorschot te nemen op het bedrag dat wordt bespaard wanneer er minder schade wordt uitgekeerd uit het Faunafonds. Als achteraf blijkt dat de schades meevallen, kunnen we er op aandringen om onze bijdrage aan het Faunafonds (logischerwijs) te verlagen.

Agrariërs worden er door het Faunafonds, de FBE en de taskforce op gewezen dat ze diervriendelijke maatregelen kunnen nemen. Dat kan op basis van cofinanciering met de eigenaar van de grond.

De tegemoetkomingsregeling treft deels inrichtingsmaatregelen: aanbod van goede rust- en foerageergebieden met bijvoorbeeld inzaaien van witte klaver en aanpassen van het peilbeheer. Mogelijk zijn hier ook kosten voor terrein beherende organisaties (TBO's) aan verbonden.

Het is belangrijk om te voorkomen dat jongen geboren worden op een bepaalde (ongewenste) plek, daarom is afscheiding van nestmogelijkheid van landbouwgebieden cruciaal. Sovon kan hierin middels onderzoek knelpunten benoemen. Als er vervolgens voor wordt gezorgd dat er geen mogelijkheid is om met de jongen van de broedgebieden naar de agrarische percelen te lopen, wordt het totale voortplantingssucces beperkt tot de draagkracht van de broedgebieden.

Voor de scheiding tussen verblijfsgebieden en agrarische percelen door heggen en rasters zijn eenmalige inrichtingskosten nodig; mogelijk kan dit worden gefinancierd uit budget voor agrarisch natuurbeheer of de onderbesteding van de begrotingspost kleine landschapselementen. Ook blijkt uit de 'QuickScan effectiviteit van het weren en verjagen van ganzen' dat de inzet van vossen effectiever is dan het rapen van eieren of het onklaar maken van nesten.

Gecoördineerde diervriendelijke verjagingsacties op percelen waar ganzen niet welkom zijn, zijn noodzakelijk. Direct ingrijpen verhoogt de effectiviteit van de maatregelen. Inzet van honden, Agrilaser, linten etc. Schadevergoeding wordt uitgekeerd als er toch schade optreedt, maar dan wordt het bedrag van de vergoeding gekoppeld aan zinvolle (effectieve en efficiënte) preventieve maatregelen. Kwetsbaar en kostbaar gewas kan permanent worden beveiligd in de gevoelige periode, bijvoorbeeld met inzet van de Agrilaser.

➤ **Financiële dekking voor de taskforce**

Ook hier wordt zoveel mogelijk kostenneutraal gewerkt. De FBE ontvangt jaarlijks een bedrag van 200.000 euro aan subsidie van de provincie. Wanneer er van dat bedrag jaarlijks 100.000 euro in mindering wordt gebracht, kan dat worden besteed aan het geven van een opdracht aan de Omgevingsdienst voor de totstandkoming van een taskforce. Ook in andere begrotingsposten waar een onderbesteding is, kan waar nodig budget worden gezocht voor de taskforce.

De financiële dekking voor een taskforce moet mede worden gezien in relatie tot de kosten voor schadevergoeding vanuit het Faunafonds. Als wordt overgegaan tot de maatregelen in het initiatiefvoorstel, zal de provinciale bijdrage aan het Faunafonds kleiner worden. De middelen die hierdoor vrijkomen kunnen (deels) worden gebruikt voor de taskforce. Ook kan er ruimte worden gezocht in het huidige budget voor de FBE.

➤ **Hanteren van een maximaal schadeplafond**

In de periode van de laatste vijf jaar is 116 keer een schadebedrag groter dan 1.000 euro uitgekeerd. Dat betreft 26 procent van het totale aantal uitkeringen, maar qua uitgekeerde bedragen betreft het 78 procent.¹⁴ Dit geeft aan dat het in het kader van preventie van schade effectief zou zijn om vooral op de grootste schades te richten.

Het voorstel is om deze grootste schades (boven de 1.000 euro) het eerste aan te pakken met een taskforce en preventieve maatregelen. Die schade zal daar dan afnemen. Indien ook het schadebedrag omlaag gaat, is er geen directe noodzaak voor een schadeplafond.

➤ **Waarom is niet gekozen voor ambtelijke ondersteuning?**

Ambtelijke ondersteuning is gevraagd en gegeven in de vorm van het stellen van technische vragen aan provinciale ambtenaren en onze verwerking van de beantwoording daarvan in het initiatiefvoorstel. Alle (technische) vragen en antwoorden zijn terug te vinden in bijlage 6 van het initiatiefvoorstel.

In het uiteindelijke ontwerpbesluit kiezen we nu voor een beleidsmatig besluit op hoofdlijnen, een gebiedsaanpak met schadepreventie en inzet van structurele diervriendelijke methoden ter voorkoming en bestrijding van schade door ganzen plus een jaarlijkse evaluatie.

Daar waar nadere uitwerking nodig is, zullen we met een voorstel komen voor een uitvoeringsregeling waarin de benodigde onderdelen verder worden uitgewerkt. De uitvoeringsregeling koppelen we terug aan Provinciale Staten. Hiervoor zullen we de nodige kennis en expertise en ambtelijke ondersteuning inzetten.

Onder de uitvoeringsregeling vallen in ieder geval de onderdelen:

- tellingen van aantal ganzen;
- een stop op jacht op ganzen in natuur- en ganzenrustgebieden;
- het gebruik van expertise bij de ontwikkeling en uitvoering van het beleid;
- het bepalen van effectiviteit van het beleid;
- de inzet van de taskforce;
- de wijze van gebruik van preventieve maatregelen,

¹⁴ Zie hiervoor de beantwoording van de technische vragen (vraag 19) van 4 maart 2016 in bijlage 6 van het initiatiefvoorstel.

- de financiële aspecten van het beleid of onderdelen daar van.

Bijlagen

- Bijlage 1 – Toelichting op de onderbouwing van de gepresenteerde gegevens
- Herziene bijlage 5 van het initiatiefvoorstel – Tabellen en grafieken
- Herziene bijlage 6 van het initiatiefvoorstel – Overzicht gestelde schriftelijke en technische vragen met betrekking tot het ganzenbeleid

Statenfractie Partij voor de Dieren

Namens deze,

dhr. M.C. van der Wel

mw. M.J.G.P. Surminski

Bijlage 1 - Toelichting op de onderbouwing van de gepresenteerde gegevens

Initiatiefvoorstel

- Introductie van nieuwe zomersoorten als gevolg van afschot
(Voetnoot 1)

In paragraaf 5, 'Brabant en ganzen', wordt gesteld dat hier in de zomer ook niet-broedende Kolganzen zijn. "Dat zijn vaak dieren die niet goed kunnen vliegen omdat ze niet-dodelijk zijn aangeschoten." De onderbouwing hiervan is geleverd met het Sovon-onderzoeksrapport 'Risicoanalyse van geïntroduceerde ganzensoorten in Nederland'.¹⁵ In dat rapport staat, op pagina 6, onder het kopje 'Preventie', dat "aangeschoten vogels overleven en in de zomer tot broeden komen".

Deelconclusie: *Beoogd afschot van ganzen zorgt ook voor de introductie van nieuwe soorten zomerganzen. Ganzen die schade kunnen veroorzaken en zonder afschot niet of in mindere mate in Brabant aanwezig zouden zijn.*

- Schade door ganzen
(Voetnoten 2, 3, 4, 5 & 6)

In paragraaf 5, onder het kopje 'Schade door ganzen', is gesteld dat "de schade veroorzaakt door ganzen in Noord-Brabant over de periode van 2003 tot 2015 gemiddeld 140 duizend euro per jaar bedraagt, met veel fikse uitschieters in de jaarlijkse bedragen (variërend van 67 duizend tot 242 duizend euro per jaar)" (voetnoot 2). Deze bedragen zijn door het Faunafonds via een ambtenaar, per e-mail op 11 december 2015, aan ons kenbaar gemaakt. De aangeleverde bedragen zijn één-op-één overgenomen in de laatste twee kolommen van de tabel op pagina 1 van bijlage 5 van het initiatiefvoorstel.

Op haar website geeft de FBE tabellen weer (tabel 3.2.2 en 3.2.3) met geheel andere schadebedragen, terwijl de bron van deze bedragen ook het Faunafonds betreft (voetnoot 3). Wij hebben geen verklaring voor de verschillen in de cijfers.

De afschotcijfers over de jaren (voetnoot 4) zijn ook met de hierboven genoemde e-mail aangeleverd en zijn via de ODBN uit de jaarverslagen van de FBE gehaald.

Deelconclusie: *De aanname dat voor het voorkomen of beperken van landbouwschade het reduceren van aantallen ganzen door*

¹⁵

www.sovon.nl/sites/default/files/doc/Risicoanalyse%20van%20geintroduceerde%20ganzensoorten%20in%20Nederland_rap2010_06_0.pdf

grootschalig doden noodzakelijk is, wordt niet door de schade- en afschotcijfers ondersteund.

Verder wordt in paragraaf 5 gesteld dat van overjarig gras bekend is dat winterbegrazing door ganzen leidt tot betere groei in het voorjaar (voetnoot 5) en dat voor wintergraan geldt dat door winterbegrazing het graan in het voorjaar beter uitstoelt en meer halmen en aren vormt (voetnoot 6). Dit blijkt uit de onderzoeksrapporten 'Wilde ganzen en cultuurgrasland in Nederland' en 'Ganzenschade in de akkerbouw. Onderzoek naar de factoren die een rol spelen bij het ontstaan van ganzenschade in de akkerbouw'.

Deelconclusie: *Het blijkt dat begrazing door ganzen in bepaalde gevallen juist positieve effecten voor de gewassenteelt kan opleveren, in plaats van schade.*

➤ Kosten van ganzenbestrijding
(Voetnoten 7 & 8)

In deze paragraaf wordt gesteld dat het doden van ganzen, middels afschot en vergassing, ongeveer vijf euro per gans kost (voetnoot 7). Dit is door het college aangegeven in antwoord op technische vragen (vraag 4) van onze fractie, van 30 oktober 2015, waarin een antwoord van de staatssecretaris van EZ, Sharon A.M. Dijkema, op 18 juni 2013 is geciteerd: "Het vangen van de ganzen en het toepassen van het CO₂ gas komt op ongeveer 5 euro per gans. Dit is in overeenstemming met de prijs van afschot."

Deelconclusie: *De kosten van het afschot van ganzen komen voor het laatste decennium neer op gemiddeld 33.450 euro per jaar, aangezien er een gemiddeld jaarlijks afschotcijfer van 6.690 is.*

Ook wordt in deze paragraaf gesteld dat jaarlijks meer dan de helft van de populatie moet worden gedood om een bepaalde lage stand te behouden. Bij lage doelstanden moet er dus buitensporig veel geschoten worden. Bovendien zou dit jaar in jaar uit moeten gebeuren, omdat de stand toeneemt zodra het afschot gestaakt wordt (voetnoot 8). Dit wordt onderbouwd met Sovon-onderzoeksrapport 'Overzomerende ganzen in Nederland: grenzen aan de groei?'.¹⁶ Op pagina 103 is te lezen:

"Grote populaties die zich in de evenwichtsituatie bevinden, d.w.z. niet langer groeien worden door afschot teruggeworpen op het stijgende deel van de sigmoïdale (S-vormige) groeicurve. Daardoor neemt de per-capitata productie toe, terwijl de absolute productie niet afneemt. Hierdoor wordt een situatie gecreëerd waarbij ondanks het schieten van aanzienlijke aantallen vogels de populatie niet merkbaar afneemt omdat de verliezen

¹⁶ www.sovon.nl/nl/content/overzomerende-ganzen-nederland-grenzen-aan-de-groei

de gehele tijd worden aangevuld door verhoogde reproductie en opvulling van de "gaten" uit het contingent niet-broedvogels. Hierdoor is vaak een enorme "oogst" nodig om daadwerkelijk een reductie in aantallen te bereiken. Bovendien moet het schieten jaar in jaar uit worden volgehouden."

Deelconclusie: *In het geval van lage doelstanden is afschot een heel arbeidsintensieve en kostbare methode die bovendien niet duurzaam is, maar structureel elk jaar toegepast zou moeten worden.*

➤ Dierenleed

(Voetnoten 9, 10, 11, 12 & 14)

In paragraaf 6 wordt het dierenwelzijnsaspect van afschot toegelicht. Zo wordt gesteld dat 36 procent van de ganzen met hagel in het lijf leeft (voetnoot 9). Er wordt gerefereerd naar een nieuwsbericht op Nu.nl.¹⁷ Uit Deens onderzoek door Noer en Madsen blijkt dit daadwerkelijk het geval te zijn.¹⁸ Ook geeft de Limburgse afdeling van de Dierenbescherming aan dat tussen de 25 en 40 procent van de ganzen met een pijnlijke dosis hagel in het lijf leeft.¹⁹

Ook wordt gesteld dat het vangen en vergassen van ganzen door de provincie als minder dieronvriendelijk wordt gezien dan afschot (voetnoot 10). Dit blijkt uit de beantwoording van technische vragen van 30 oktober 2015 van onze fractie aan het college. Zie hiervoor bijlage 6 van het initiatiefvoorstel. Uit beelden van de minidocumentaire 'Ganzen ruimen voor de grote vakantie doe je zo' (voetnoot 11) blijkt dat de ganzen hardhandig naar de gaskamer worden geleid en dat de ganzen veel stress ervaren.²⁰

Tenslotte wordt aangegeven dat er in de samenleving weerstand is tegen het doden van ganzen (voetnoot 12). Onlangs bleek dit ook het geval in Bergen op Zoom, waar de gemeente na acties van bewoners afzag van het doden van ganzen.²¹

Deelconclusie: *Het bestrijden van ganzen - middels afschot of vergassing - gaat gepaard met dierenleed en daar bestaat in de samenleving weerstand tegen.*

¹⁷ www.nu.nl/salland/4133881/partij-dieren-wil-af-van-afschotbeleid-ganzen-in-overijssel.html

¹⁸ 'Shotgun pellet loads and infliction rates in pink-footed geese Anser brachyrhynchus': www.researchgate.net/publication/292876545_Shotgun_pellet_loads_and_infliction_rates_in_pink-footed_geese_Anser_brachyrhynchus

¹⁹ limburg.dierenbescherming.nl/nieuws/bericht/23916

²⁰ decorrespondent.nl/2813/Mini-docu-Ganzen-ruimen-voor-de-grote-vakantie-doe-je-zo/158613818-a31d118f

²¹

www.omroepbrabant.nl/?news/249352862/Ganzen+uit+Bergen+op+Zoom+gered+van+de+poe+lier+Erg+blij+dat+ze+niet+dood+hoeven.aspx

In de laatste alinea van deze paragraaf wordt gesteld dat jacht in natuurgebieden er voor zorgt dat ganzen de rustgebieden gaan mijden en zich verspreiden over agrarisch gebied, waardoor de schade juist toeneemt (voetnoot 14). Dit is onderbouwd met het Sovon-onderzoeksrapport 'Naar een effectief en internationaal verantwoord beheer van de in Nederland overwinterende populatie Kolganzen'.²² Op pagina 99 van dat rapport is te lezen:

"Onderzoek in Canada liet zien dat Sneeuwganzen na een moedwillige verstoring langer vliegen dan na een willekeurige verstoring (Bélanger & Bédard 1990). Omdat vliegen ten koste gaat van rusten en (veel) meer energie kost dan rusten, moet volgens onze berekening een moedwillig verstoorde gans ongeveer 6% extra foerageren om deze energetische kosten te dekken. Verstoring kan dus leiden tot meer schade."

Deelconclusie: *Jacht kan leiden tot méér schade, dankzij het extra energieverbruik dat gepaard gaat met verjaging.*

➤ Vliegverkeer
(Voetnoot 1)

Er wordt gesteld dat het belangrijk is om geen aantrekkelijke gras- en waterpartijen aan te leggen in de buurt van vliegvelden. Dit is onderbouwd met een pagina op de website van de FBE waarop het gevaar van ganzen voor vliegverkeer en de verantwoordelijkheden hieromtrent worden weergegeven.²³ Wat ons betreft geldt ook hier: voorkomen is beter dan verjagen. Daarom pleiten we ganzenwerende landschapsinrichtingen rond vliegvelden.

Verder is het een belangrijk gegeven dat ganzen de lokale situatie en gevaren zoals (vlieg)verkeer leren inschatten. Ervaren ganzen leren dat ook aan hun jongen. Het veiligheidsaspect is allereerst in het belang van de gans zelf, die is immers zeker het slachtoffer. Verjagingsacties kunnen leiden tot ongecoördineerde vluchtreacties, met alle gevaren van dien. Het doden van ervaren dieren betekent dat er zich andere dieren op die plaats vestigen die opnieuw met de lokale situatie moeten leren omgaan.

➤ Afschot in rustgebieden maakt verjaging van landbouwpercelen problematisch
(Voetnoot 2)

Er wordt gesteld dat, terwijl het belangrijk is dat er goede rustgebieden worden gerealiseerd, zodat ganzen een plek hebben waar ze duidelijk welkom zijn, hier in Brabant geen sprake van is, doordat er afschot in de rustgebieden

²² www.sovon.nl/sites/default/files/doc/Rap_2014-56_Kolganzen_beheer.pdf

²³

www.fauna-beheereenheid.nl/noordbrabant/jacht%20beheer%20en%20schadebestrijding/Diersooten/Vogels/Watervogels/Gans/Grauwe%20gans.doc

plaatsvind. Dit wordt onderbouwd met het Sovon-onderzoeksrapport 'Monitoring van het gebruik van ganzenfoerageergebieden in Nederland in 2012/13'.²⁴

Deelconclusie: *Jacht kan voor méér landbouwschade zorgen.*

➤ FBE-tellingen vs. Sovon-tellingen

(Voetnoot 4)

Gesteld wordt dat uit onderzoek van Alterra blijkt dat de telmethode van Sovon op belangrijke punten nauwkeuriger is dan die van de FBE. Uit het onderzoeksrapport 'Betrouwbaarheid van aantalsschattingen van schadeveroorzakende watervogelsoorten'.²⁵

Op pagina 34 en 35 worden de verschillen genoemd, die grotendeels aangeven dat de Sovon-tellingen nauwkeuriger zijn. Zie voor een samenvatting hiervan de memorie van antwoord.

Deelconclusie: *Tellingen door Sovon zijn nauwkeuriger dan FBE-tellingen.*

Bijlage 2

➤ Effect van exoten op natuur

(Voetnoot 2)

Gesteld wordt dat over het algemeen geen sprake is van verdringen van andere ganssoorten door exoten, maar dat de aanwezigheid van exoten juist een verrijking voor de biodiversiteit is. Dit is mondeling toegelicht door vogelexpert Ray Teixeira, die o.a. heeft meegeschreven aan de 'Atlas van de West-Brabantse broedvogels'.²⁶

Deelconclusie: *De effecten van exoten zijn over het algemeen niet negatief.*

➤ Geïsoleerd beleid

(Voetnoot 3)

Er wordt gesteld dat een, alleen op provinciale schaal ontwikkeld beleid, niet leidt tot een verlaging van de totale schadebedragen in de landbouw. Dit blijkt uit hoofdstuk 11 van het onderzoeksrapport van o.a. Sovon, 'Naar een effectief en internationaal verantwoord beheer van de in Nederland overwinterende populatie Kolganzen'.²⁷

Deelconclusie: *Er is een breed beleid nodig als men wil komen tot een verlaging van de totale schadebedragen in de landbouw.*

²⁴ www.sovon.nl/sites/default/files/doc/Rap_2014-28_Ganzenfoerageergebieden.pdf

²⁵ <http://edepot.wur.nl/318919>

²⁶ www.vogeldagboek.nl/html/Recensies/Vogels/Atlas_Westbrabantse_broedvogels.html

²⁷ www.bij12.nl/assets/caps_rapport_2014-02_kolganzen_beheer.pdf